

Yazar Bilgileri
Author(s)**Psikolog**
Sevgi ŞENAksaray Aile ve Sosyal
Hizmetler İl Müdürlüğü
svgsn_91@hotmail.com
ORCID: 0009-0002-2093-6941**Doç. Dr.****Özlem ALTUNSU SÖNMEZ**Selçuk Üniversitesi Edebiyat
Fakültesi Sosyoloji Bölümü
ozlemaltunsu@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6553-5351**Öz**

Kadınların aile ve çalışma hayatında aktif olarak yer almaları aynı zamanda ebeveyn ve eş rollerinin de devam etmesi ile artan sorumlulukları evlilikten aldıkları doyumunu etkileyebilmektedir. Bu çalışmada çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik doyumları, yaş, eğitim durumu, ailenin aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlenme şekli, evlenmeden önceki tanışıklık süresi, eş desteği, ev ve çocuk bakımında eşlerinin desteğinin olup olmaması gibi değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Aksaray ilinde yaşayan çalışan 100 ve çalışmayan 100 olmak üzere toplam 200 evli kadın oluşturmuştur. Araştırmada "Evlilik Yaşam Ölçeği" ve "Demografik Bilgi Formu" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, çalışan kadınların evlenme şekillerinin evlilik doyumunu ile ilişkili olduğu eşleriyle anlaşarak evlenen kadınların görücü usulü ile evlenen kadınlardan daha yüksek evlilik doyumuna sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca her iki grupta da katılımcıların evlilik doyumlarının eş desteğine, eşlerinin çocuk bakımında ve ev işlerinde kendilerine yardımcı olup olmamasına ve evliliklerinde kendilerini ne kadar mutlu olarak algıladıklarına göre değiştiği ve eşleri tarafından desteklenen, ev ve çocuk bakımında destek gören ve evliliklerinde kendilerini mutlu ve çok mutlu olarak algılayan kadınların evlilik doyumlarının çok daha yüksek olduğu görülmüştür.

Abstract

Women's active involvement in family and working life, as well as their increasing responsibilities due to the continuation of their roles as parents and spouses, may affect the satisfaction they receive from marriage. In this study, the marital satisfaction of working and non-working women was examined according to variables such as age, education level, monthly income of the family, duration of marriage, number of children, type of marriage, duration of acquaintance before marriage, spouse support, husband's support in housework and child care. The sample of research consisted of 200 married women living in Aksaray province, 100 of whom were working and 100 of whom were not working. "Marital Life Scale" and "Demographic Information Form" were used as data collection tools in the research. According to the results of the research, the marriage style of working women affects their marital satisfaction; women who got married by agreement with their spouses had higher marital satisfaction than women who got married through an arranged marriage. In addition, it was observed that women who supported by their husbands, receive support in housework and child care, and perceive themselves as happy and very happy in their marriages have much higher marital satisfaction.

Makale Tarihleri
History of Article**Geliş Tarihi / Received**

04.05.2024

Kabul Tarihi / Accepted

11.06.2024

Anahtar Kelimeler / Keywords

Evlilik Doyumu / Marital Satisfaction

Aile / Family

Evlilik / Marriage

Eş Desteği / Spouse Support

Makale beyanı

Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programında sunulan "Kadınların Çalışma Hayatının Evlilik Doyumuna Etkisi: Aksaray İli Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Teşekkür, Çıkar Çatışması ve Katkı Oranı Beyanı**Statement of Acknowledgment, Conflict of Interest and Contribution Rate**

- Çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.
- Çalışmada yazarların katkı oranı %50'dir.

Atıf / Citation

Şen, S. & Altunsu Sönmez, Ö. (2024). Eş desteğinin çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik doyumuna etkisi. *Olgu Sosyoloji Dergisi*, 3(1), ss. 9-17.

DOI<https://doi.org/10.58632/olgosos.1478552>

1.Giriş

Evlilik doyumunu, eşlerin hem özel anlamda evliliğe hem de genel anlamda yaşama yönelik beklentilerinin karşılanabilmesi ve mutlu olabilmesi açısından önem taşımaktadır. Evlilik doyumunun yaşanmadığı evlilikler ise boşanma ile sonuçlanmakta ve bu durum da kaçınılmaz olarak hem boşanan eşleri hem de çocukları birçok yönden olumsuz etkilemektedir (Güven, 2005: 39). Evlilik doyumunu, bir iletişim ve etkileşim sistemi olan evliliğin temelinde yer almaktadır. Evlilik doyumunu sayesinde evliliğin canlı tutulması sağlanabilmekte ve eşler arasında sağlıklı bir ilişki ve etkileşim oluşturulabilmektedir. Evlilik doyumunun olmaması ise, eşler arasındaki sorunların gereği gibi kavranamamasına neden olmakta ve ortaya çıkan iletişim bozukluğu, bilakis evlilikten alınan doyumun daha da azalmasını beraberinde getirmektedir.

Kadının hem iş hayatında çalışan rolü hem de evlilik hayatında anne eş rolleri kadının üzerine düşen sorumluluğu arttırmış ve zaman zaman kadınların gerilim, baskı, tükenmişlik gibi durumları yaşamasına sebep olmuştur. Tüm bu durumlar evlilik doyumunu etkileyebilmektedir. Çalışan kadınlar özellikle çocukları olduktan sonra çocuklarını bırakıp işe gitmek zorunda kaldığı için stres ve suçluluk yaşayabilmekte, çocuğun bakımını üstlenecek birilerini bulma konusunda maddi olarak ya da güven hususunda sorunlar yaşayabilmektedir. Tüm gün işte olan ve eve geldiğinde bir yandan çocuğu ile vakit geçirmek isteyen bir yandan da evde yapması gereken işler olan ve erkeğin genellikle ev işleri, yemek, çocuk bakımı gibi konularda sorumluluk almaması nedeniyle kadın tükenmişlik yaşayabilmektedir. Ataerkil kodlar ve toplumsal cinsiyet rolleri nedeni ile çocuk bakımı ve ev işleri sadece kadının sorumluluğunda olarak görülebilmektedir. Oysa bunları yapmak eşine yardımcı olmak olarak görülmeden ziyade baba ya da eş olmanın gerekliliği olarak görülmelidir. Bunun aksi olduğu durumlarda evlilikte rol çatışması yaşanabilmekte, gerilim artmakta ve bu çatışmalar sağlıklı bir şekilde çözülmediği durumlarda boşanmalar olmaktadır. Bu araştırmada kadınların çalışma hayatının evlilik doyumunu üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu incelemek amacıyla; Aksaray ilinde evli ve çalışma hayatında aktif olarak görev alan 100 kadın ve evli çalışma hayatında aktif olarak görev almayan 100 kadın olmak üzere toplamda 200 kadınla gerçekleştirilmiştir.

2. Evlilik Doyumu

Evlilik, toplumun temelinde yer alan aileyi oluşturması bakımından önemli bir sosyal kurum olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda evlilik, bireyin yaşamında önemli değişikliklere neden olurken evlilik kurumu içerisinde yer alan birey, farklı roller üstlenmeye başlamaktadır. Genel bir belirleme doğrultusunda “evlilik” kavramı; karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, çocuk dünyaya getirmek ve yetiştirmek amacıyla taraflar arasında gerçekleştirilen bir sözleşme olarak tanımlanabilmektedir (Özgüven, 2014: 11). Bir başka tanımlama çerçevesinde de “evlilik” kavramı; kurumlaşmış bir yol ve ilişkiler sistemi, karşı cinsten bireyleri birbirine bağlayan ve dünyaya gelecek çocukların sosyal yaşamda statü edinmelerini olanaklı kılan, devlet kontrolü, hak ve yetkisi ile yasal hale getirilen bir ilişki biçimi olarak ifade edilmektedir (Tufan – Çetin, 2010: 34). “Aile” kavramı ise; yetişkin bireylerin ve çocukların etkileşimde buldukları ve bu doğrultuda aile üyelerinin birbirlerini etkiledikleri temel bir sosyal birim olarak tanımlanmaktadır (Onur, 2017: 32). Evlilik yaşamının kalitesine bakıldığında bunun evli bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlık düzeyleri ile bağlantılı olduğu bilinmektedir. Bu temelde de evlilikte, öncelikli olarak eşler arasında uyumlu ilişkiler kurulmasına önem verilmesi gerekmektedir (Koydemir, Selşik ve Tezer, 2005: 67). Hünler ve Gençöz’e (2003: 101) göre de evlilik deneyiminin niteliği bireylerin yaşam kalitesini direkt olarak etkilemektedir. Bu nedenle de evlilik doyumunun sağlanması, aynı zamanda yaşam doyumunu sağlanması açısından önem taşımaktadır. “Evlilik doyumunu” kavramı ise bu doğrultuda, ihtiyaçların ve beklentilerin evlilikle buluşma derecesi olarak tanımlanabilir (Bahr, Chappell ve Leigh, 1983: 797). Bir başka tanımlama çerçevesinde de “evlilik doyumunu”; bireyin evlilik ilişkisi içerisinde kendi ihtiyaçlarını karşılama derecesine yönelik algısı olarak ifade edilmektedir (Tezer, 1996: 2). Özgüven’e (2014: 19) göre de “evlilik doyumunu”; evliliğin, birçok konu üzerinde eşlerin anlaşmaya varabildikleri kaygı ve stres yaratmayan bir ilişki haline getirilebilmesi durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalar doğrultusunda görülmektedir ki; evlilik doyumunu, evliliğe ilişkin memnuniyet düzeyini ifade etmekte ve evlilik ilişkisinde mutluluğun artırılması ve çatışmanın azaltılması ile sağlanabilmektedir. Zira evlilik ilişkisinde bireylerin ne denli doyuma ulaştırıcı sıcak ve samimi ilişkiler kurması olası ise, çatışmaların da o denli azalması ve genel olarak evlilikten doyum alınması söz konusu olabilir.

Kadınların çalışma hayatında yer almaları ve işgücüne katılım oranları, günümüz itibarıyla sürdürülebilir kalkınmanın önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Konu ile ilgili araştırmalar doğrultusunda da çalışan kadınlarda doğurganlık ve çocuk ölüm oranlarının çalışmayan kadınlara göre çok daha düşük düzeyde gerçekleştiği ve çalışan kadınların yer aldıkları ailelerde eğitim ve sağlık harcamalarına çok daha fazla pay ayrılabilirdiği belirlenmiştir (Gürsel ve Uysal, 2010: 82). Kadınların çalışma yaşamında yer almaları, hem genç kuşakların daha iyi bir eğitim almalarını hem de daha sağlıklı yetişmelerini sağlamak açısından da önem taşımaktadır. Genç kuşakların daha eğitilmiş yetişmeleri ile de yapısal olarak kadınların işgücüne ve çalışma hayatına katılım oranları yükselmeye devam etmiş olacaktır.

Evlilik doyumunu aile ilişkilerinin niteliğinden direkt olarak etkilenmektedir. Ancak bu noktada aile ilişkilerinden sadece anne – baba – çocuk ilişkileri kast edilmemekte, her iki eşin anne – babaları ve kardeşleri ile olan ilişkiler de konuya dâhil edilmektedir. Bu bağlamda aile ilişkileri kültürel farklılık göstermekle birlikte, genel olarak evlilik doyumunu etkileyen önemli bir etmen olarak değerlendirilmektedir. Kağıtçıbaşı ve Bery (1989: 495) araştırmaları kapsamında farklı kültürlerdeki aile ilişkilerini incelemişlerdir. Araştırmaları doğrultusunda Doğu kültüründe aile ilişkilerinin çok

daha önemli görüldüğünü ve Doğu kültürünün hâkim olduğu toplumlarda aile ilişkilerinin daha çok bağlılık temelinde yürütüldüğünü belirlemiştir.

Kağıtçıbaşı (1984: 122-123) da araştırmasında; ülkemiz bağlamında aile ilişkilerinin oldukça önemli görüldüğünü ve aile kültürünün, aile üyelerinin birbirlerine olan bağımlılıklarına ve bağlılıklarına endeksliliği belirlendiğini bulgulamıştır. Kağıtçıbaşı araştırması kapsamında ayrıca; geleneklere bağlı olarak yaşanan toplumlarda çocuk sahibi olmanın yaşlılığın güvencesi olarak görüldüğünü, bu nedenle çocukların yaşlandıklarında anne – babalarına yakın ve vefakâr olmaya yönelik yetiştirildiklerini ve buna yönelik hareket edilebilen ailelerde de evlilik doyumu düzeyinin çok daha yüksek düzeyde gerçekleştiğini belirlemiştir. L'abate (1994) tarafından gerçekleştirilen araştırmalar kapsamında da gelin – kayınvalide ve/veya damat – kayınvalide ilişkilerinin evlilikte çatışma yaşanmasına neden olabileceği ve bu durumun da evlilik doyumu düzeyini etkileyebileceği belirlenmiştir. L'abate (1994) araştırmasında ayrıca, eşlerin aileleri ile çatışma yaşanması durumunda bundan daha çok kadının etkilendiğini ve kayınvalidenin oğlunun evliliğe yönelik sorumluluklarını üstlenme eğiliminde olmasının evlilikte çatışma yaşanmasına neden olabileceğini belirlemiştir (Aktaran: Kalkan, 2002: 87). Sonuç olarak, özellikle eşlerin ebeveynleri ile ilişkiler bağlamında aile ilişkileri evlilik yaşamını ve evlilik doyumu düzeyini etkileyebilmektedir. Bu süreçte özellikle eşlerden herhangi birinin kayınvalidesi ve/veya kayınpederi ile sorun yaşaması eşler arasında çatışma yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle de aile faktörünün, eşler arasındaki ilişkiyi ve evlilik doyumu düzeyini olumsuz etkileyebileceği görülebilmektedir.

2.1. Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler

Evlilik doyumunu etkileyen faktörlerin başında cinsellik yer almaktadır. Konu ile ilgili olarak Kinsey tarafından gerçekleştirilen ve “Cinsel Devrim Öncesi Dönem”e ilişkin olduğu kabul edilen 1930 ve 1940’lı yıllara ilişkin araştırmalar ile “Cinsel Devrim Dönemi” olarak nitelendirilen günümüz araştırmaları karşılaştırıldığında, günümüzde evli çiftlerin çok daha sık cinsel ilişkide buldukları ve bu doğrultuda da evlilik doyumu düzeyinin geçmiş dönemlere göre çok daha yüksek düzeyde gerçekleştiği belirlenmiştir. Bu belirlemeler doğrultusunda da eşlerin cinsel doyumu düzeylerinin evlilik doyumu düzeylerini direkt olarak etkilediği ifade edilmektedir (Koptagel – İlal, 1998: 893). Konu ile ilgili araştırmalar doğrultusunda da evliliklerinde cinsel doyumsuzluk yaşayan eşlerin, evliliklerinden cinsel doyumsuzluk yaşamayan eşlere göre daha fazla boşanma eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmalar neticesinde, eşler arasındaki cinsel ilişkinin niteliğinin evlilik doyumu üzerinde olumlu ya da olumsuz etkide bulunabileceği ifade edilmektedir (Byers ve Demmons, 1999; Dunn, Croft ve Hackett, 2000; Litzinger ve Coop – Gordon, 2005). Yıldırım (1993: 27) tarafından gerçekleştirilen araştırma kapsamında da evlilik uyumu ve cinsellik arasında pozitif korelasyon var olduğu ve bu doğrultuda cinsel yaşamın evliliği ve evlilikten alınan doyumu etkileyen önemli değişkenlerden biri olarak değerlendirilmesi gerektiği belirlenmiştir. Sevim-Aydemir (1996: 23) tarafından evliliğin en önemli görevleri, her iki tarafı da mutlu edebilecek ortak bir yaşam oluşturulması olarak ifade edilmektedir.

Eşlerin evlilik doyumunu etkileyen önemli değişkenlerden bir diğeri de benlik olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda eşlerden herhangi birinin hem kendisini hem de diğer eşi nasıl algıladığı, evlilik yaşamı içerisinde kendisini nasıl konumlandığı, eşine duyduğu saygı ve sevginin, eşine yönelik beklentileri ve istekleri, bu beklenti ve istekleri dile getirebilme evlilik doyumunu etkileyebilmektedir (Yogev ve Brett, 1985: 613). Eşlerin birbirlerinin özelliklerini kabul edebilmeleri, her iki tarafın da benlik saygısının yüksek olmasını sağlamaktadır. Konu ile ilgili araştırmalar doğrultusunda da; benlik saygısı yüksek evli kadınların hem mesleklerinde, hem cinsel ilişki sürecinde hem de aile içi işlerin koordinasyonunda da daha etkili olabildikleri belirlenmiştir (Daniluk, 1999: 91).

Murphy ve O’Leary (1989: 580) de araştırmalarında; benlik saygısı düşük olan eşlerin birbirlerine karşı çok daha fazla psikolojik ve fiziksel saldırıda bulduklarını ve bu doğrultuda da eşlerin evlilik doyumunun çok düşük gerçekleştiğini belirlemiştir. Benlik saygısı yüksek olan bireyler; kişilerarası ilişkilerde yeterlilik, karar verme yeteneğine sahip olunması ve sosyal ilişkilerde başarı gibi evlilik ilişkisini direkt olarak etkileyen noktalarda sorun yaşamamaktadırlar. Bu doğrultuda benlik saygısı yüksek bireylerle kurulan evliliklerde, evlilik uyumunun ve evlilik doyumunun çok daha yüksek gerçekleştiği belirlenmiştir (Filsinger, 1980: 159). Sonuç olarak eşlerin benlik uyumları hem kendi benliklerini hem de eşlerinin benliklerini kabul etme ve yine hem kendi benlik yapılarını hem de eşlerinin benlik yapılarını onaylamaları, evlilik doyumu yüksek gerçekleşmesini sağlamaktadır. Zira bu şekilde bireylerin mutlu olmaları olası olabilmekte ve bu durum da evliliğin niteliğine olumlu olarak yansımaktadır.

Evlilikte doyumsuzluk söz konusu olması durumunda ise boşanma gibi bir sonuçla karşı karşıya kalınması olasıdır. Bu bağlamda evliliğin beklenildiği gibi devam etmemesi ya da beklenildiği gibi sürdürülemediğinin düşünülmesi, eşlerin evlilikten beklentilerinin bireylerin potansiyellerinin üzerinde olması ve bu bağlamda beklentilerin karşılık bulamadığına kanaat getirilmesi, evlilikte doyumsuzluğu ve boşanmayı beraberinde getirebilmektedir. Boşanma, önce ve sonrasında da kaygı ve stres yaratabilen oldukça zorlayıcı bir süreç olarak kendisini ortaya koymaktadır. Evlilik süresince söz konusu olan kaygı ve stres, eşlerden birinin diğerine karşı sürekli öfke duyması ve bu öfkenin önüne geçilememesi ile başlamaktadır. Bu durumda olan eş, diğer eşin sürekli üzerine geldiğini düşünmeye başlamakta ve her an duygusal bir saldırı yaşayacağı ihtimaline karşılık tetikte olmaya özen göstermektedir. Bu aşama, evliliğin dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Zira bu aşamadan dönemeyen evliliklerde evlilikten doyumu almak olası olamamakta ve bu nitelikteki evlilikler kaçınılmaz olarak boşanma ile sonlandırılmaktadır (Özgül, 2014: 63). Evlilikte doyumsuzluk, evliliğe ilişkin her türlü sorunun çok ciddi ve çözümlenemez görülmesi ile birlikte gündeme gelmektedir.

Bu süreçte aile kendisini sosyal ilişkilerden soyutlamaya başlamakta ve eşlerin kendilerini yalnız hissetmeleri ile birlikte, eşlerin evliliklerine yönelik sorunları konuşmaları çok daha olanaksız olmaktadır. Neticesinde de eşler sorunları tetikleyen duygu ve düşünceler üretmeye başlamaktadırlar (Goleman, 2017: 242).

Goleman'a (2017: 243) göre; evlilik sürecinde çocuk yetiştirme, cinsellik, para, ev işleri vb. gibi belirli sorunlar ya da eşler arasında çatışma yaşanmasına neden olan konular üzerinde yoğunlaşılması yerine, eşlerin duygusal zekâlarını geliştirmeye önem vermeleri yerinde olacaktır. Zira duygusal zekâ, bireylerin söz konusu edilen sorunlara çözüm üretebilmelerini kolaylaştıracak ve sorunların çözülmesi olasılığını artıracaktır. Bu nedenle de evlilikte doyumsuzluk yaşayan ve neticesinde de boşanma gibi bir gerçeklikle karşı karşıya kalan bireylerin, duygusal zekâlarını kullanma konusunda yetersizlik yaşayan ve gerilimi azaltmaya yönelik yeterli çabayı gösteremeyen bireyler olduklarını belirtmektedir. Sonuç olarak eşler arasında söz konusu olan çatışmalar, evlilikte doyumsuzluğun ve boşanma oranlarının artmasına neden olabilir. Bununla birlikte eşlerin, evlilikte yaşanan her çatışmayı evlilik doyumsuzluğuna ilişkin algılamaları doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Zira her çatışma yıkıcı sonuçlar ortaya çıkarmayabilir, eşlerin çabaları ile çatışmalar yapıcı sonuçlar da ortaya çıkaran bir olguya dönüşebilmektedir. Bunun için de eşlerin; farklı durumlara çabuk uyum sağlayabilen ve esnek düşünceler üretebilen, katı kuralları evlilik yaşamının dışında tutan bireyler olmaya özen göstermeleri gerekmektedir.

3.Yöntem

Çalışma hayatında aktif olarak yer alan ve almayan kadınların öncelikle evlilik doyumları ve özelde eş desteğinin evlilik doyumuna etkisinin incelendiği bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model "geçmişte ya da halen var olan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır" (Karasar, 2012: 77). Araştırma kapasamında da çalışan ve çalışmayan kadınların eş desteği alıp almamaları durumunda bunun evlilik doyumu üzerinde nasıl bir değişim yarattığını görmek amaçlandığı için betimsel olarak ortaya konması yeterli olmaktadır. Araştırma Aksaray ilinde ikamet eden evli ve aktif olarak çalışma hayatında yer alan 100 kadın ve çalışma hayatında yer almayan 100 kadın olmak üzere toplam 200 katılımcı ile rastlantısal örneklem yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri 2019 yılında toplanmıştır. Katılımcıların halen evli ve eşleri ile birlikte yaşıyor olması dikkate alınan bir unsurdur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu ve Evlilik Yaşam Ölçeği kullanılmıştır. Demografik bilgi formunda evli kadınların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla on bir soru yer almaktadır. Burada yaş, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlenme biçimi, evlenmeden önce eşi ile tanışıklık süresi, kaçınıcı evliliği olduğu, evlilik yaşı ve eş desteği ile ilgili sorular bulunmaktadır.

12

Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ) 1986 yılında Tezer tarafından gerçekleştirilen ve evli bireylerin evlilikten sağladıkları doyumu ölçmek üzere kullanılan bir ölçek türüdür. Ölçek beşli likert formatında Kesinlikle Katılmıyorum', 'Katılmıyorum', 'Kararsızım', 'Katılıyorum', 'Kesinlikle Katılıyorum' ifadelerinden ve on madden oluşmuştur. Bu nedenle ölçekten en az 10 en fazla 50 puan alınabilir. Ölçek evli ve boşanmış kişilere uygulanarak aralarında anlamlı farklılıklar ($t=6,23$, $p<0,01$) tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı erkeklerde 0,88, kadınlarda 0,91 olarak saptanmıştır. EYÖ'nin 7 maddesi olumlu ifadelerden 3 maddesi ise olumsuz ifadeler içermektedir. Bu durumda öncelikle olumsuz ifadeler ters çevrilerek analize hazırlanmıştır. Tüm maddeler için verilen seçeneklerin aynı yönde olduğundan emin olunmuştur. Araştırma kapsamında yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha değeri 0,886 olarak tespit edilmiştir.

Bu çalışmada kadınların eş desteği almalarının evlilik uyumlarında etkisi olabileceği düşüncesinden yola çıkılmıştır. Yapılacak analizler için ölçeğe normallik testi uygulanmış ve normal dağılıma sahip olduğu görülmüştür. Bu sebeple Anova ve T testleri verilerinin analizinde kullanılmıştır. Farklılık çıktığı durumlarda Tukey testinden faydalanılmıştır

4.Araştırma Bulguları

4.1.Demografik Özellikler

Çalışma hayatında aktif olarak yer alan ve almayan kadınların evlilik doyumları ve algılanan eş desteğinin buna etkisinin incelendiği bu çalışmanın demografik bilgilerine baktığımızda öncelikle katılımcıların %8,5'inin 16-25 yaş aralığında, %32'sinin 26-35 yaş aralığında, %41'inin 36-45 yaş aralığında, %18,5'inin 45 yaş ve üstünde olduğu görülmüştür. Katılımcıların eğitim düzeyleri %1,5'i okur-yazar değildir. Bu katılımcılara sorular okunmuş ve cevapları değiştirilmeden aynen uygulanmıştır. Katılımcıların %2,5'i okur-yazar, %28'i ilköğretim mezunu, %8,5'i ortaokul mezunu, %23,5'i lise mezunu, %33,5'i lisans mezunu ve %2,5'i lisansüstü eğitim mezunudur. Araştırmaya katılanlar; %5,5'i 300 ile 1500 arası, %15,5'i 1501 ile 2700 arası, %40,5'i 2701 ile 3900 arası, %13,5'i 3901 ile 5100 arası, %7'si 5101 ile 6300 arası, %16,5'i 6301 ve üstü aile gelir düzeyine sahiplerdir. Araştırmanın yapıldığı tarihlerde asgari ücret 2020.59 Türk lirasıdır. Katılımcıların %12,5'i köyde, %1,5'i kasabada, %14'ü ilçede, %65,5'i şehir merkezinde, %3'ü büyükşehirde en uzun süre yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %15,5'i 0-3 yıl arası, %11'i 4-7 yıl arası, %12,5'i 8-11 yıl arası, %10'u 12-15 yıl arası, %8'i 16-19 yıl arası, %12,5'i 20-23 yıl arası, %11,5'i 24-27 yıl arası, %15'i 28 yıl ve üstü evlilik sürelerine sahiptirler.

Araştırmaya katılan katılımcıların %7,5'i çocuk sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. %18,5'i bir çocuk sahibi, %33,5'i iki çocuk sahibi, %27'i üç çocuk sahibi, %10'u ise 4 veya daha fazla çocuk sahibidir. Evlilik türüne baktığımızda katılımcıların %40'i eşleriyle anlaşarak, %59'u ise görücü usulüyle evlenmişlerdir. Kadınların %26'sı evliliklerinin ilk yılında olduklarını, %30'u evliliklerinin üzerinden bir yıl geçtiğini, %13,5'i iki yıl, %14'ü üç yıl veya daha uzun süre geçtiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %16,5'i evlilik süreleri hakkında bilgi vermemişlerdir. Katılımcıların %34'ü 13-18 yaş aralığında, %37,5'i 19-24 yaş aralığında, %28'i 25 yaş veya üstü bir yaşta evlendiklerini belirtmiştir. Araştırmanın önemli değişkenlerinden biri olan eş desteği konusunda katılımcıların %62,5'i eşleri tarafından desteklendiklerini belirtirken, %7,5'i desteklenmediklerini %29,5'i ise bazen desteklendiklerini ifade etmişlerdir. Kadınların çalışıyor olmasının etkilerini karşılaştırmak amacıyla katılımcıların %50'si iş hayatında aktif olarak yer alırken %50'si iş hayatında aktif olmayan katılımcılardan oluşmaktadır. Çalışan kadınların %70'i kamusal alanda görev yaparken, %8'i özel sektörde, %17'si işçi statüsünde ve %5'i ise kendilerine ait iş yerlerinde çalışmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların eşlerinin çocuklarının bakımında yardımcı olmalarına, %19,5'i her zaman, %22,5'i çoğu zaman, %23,5'i bazen, %16,5'i arada bir, 11,5'i hiçbir zaman cevabını vermişlerdir. Ayrıca eşlerinin ev işlerinde kendilerine yardımcı olmalarına verdikleri cevaplar ise %12'si her zaman, %11,5'i çoğu zaman, %30,5'i bazen, %17,5'i arada bir, %27,5'i hiçbir zaman şeklindedir. Araştırmaya katılan katılımcılardan %27'si evliliklerinde çok mutlu olduklarını, %58'i evliliklerinde mutlu olduklarını, %14,5'i evliliklerinde mutlu olmadıklarını belirtmişlerdir.

Erkeğin maddi durumu yeterli ise kadının çalışmaması gerektiğini düşünen kadınların oranı %60 civarında olup aslında kadınların da kendilerini ev işlerinin birincil sorumlusu olarak gördüğü ve erkekleri dışarda çalışan ve gelir getiren, kadınları ise ev işleri ve çocuk bakımında sorumlu gören ve eğer yeterli gelirleri varsa kadınların çalışmasına gerek olmadığını düşünen kadınların oranı oldukça fazladır. Katılımcılar, çalışmalarına sebep olarak, %23'i çalışmak istediğim için, %41 mesleğimi yapmak için, %34'si maddi olarak ihtiyacım olduğu için, %2 si diğer sebepler cevabını vermiştir.

4.2. Veri Analizi

Araştırmanın veri analizinde öncelikle aktif olarak çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik doyumlarına demografik değişkenlerin etkisi incelenmiştir. Yaş değişkeninin evlilik doyumuna üzerine her iki grup içinde (çalışan ve çalışmayan olmak üzere sırasıyla ($p=0.73$ ve $p=106$) anlamlı olmadığı görülmüştür. Katılımcıların evlilik doyumlarına yaş faktörünün etkisi olmadığı söylenebilir. Eğitim değişkenine baktığımızda yine her grup içinde anlamlı bir farklılık saptanmazken çalışkan kadınlar için evlilik doyum ortalama puanlarının eğitim düzeyi arttıkça arttığı görülmüştür. İş hayatında aktif olarak yer alan ($p=0.184$) ve almayan kadınların ($p=0.167$) evlilik doyumlarına aylık gelir düzeyi faktörünün etkisi olmadığı söylenebilir. Evlilik süresi değişkeninin çalışan ($p=0.90$) ve çalışmayan ($p=0.110$) kadınların evlilik doyumlarına etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Benzer biçimde çocuk sayılarının da çalışan ($p=0.85$) ve çalışmayan ($p=0.420$) kadınların evlilik doyumlarında anlamlı bir farklılığı tespit edilememiştir. Katılımcıların evlenmeden önce eşleri ile tanışıklık sürelerine göre çalışma hayatında aktif olarak yer almalarının evlilik doyumlarına göre farklılıklarının incelenmesinde One-way Anova Testi kullanılmıştır. Hem çalışan ($p=0.79$) hem de çalışmayan kadınların ($p=0.199$) evlilik doyumlarına tanışıklık süreleri faktörünün etkisi olmadığı saptanmıştır. Ancak çalışan kadınlarda bir yıldan az süre hariç tutulduğunda, tanışma süresi uzadıkça ortalama puanların giderek arttığı gözlemlenmiştir.

Tablo 1: Evlilik Türüne Göre Evlilik Doyumu

	Evlilik Türü	N	\bar{X}	SS	P
Evlilik Doyumu Çalışan	Anlaşarak	55	3,78	0,72739	,000*
	Görücü Usulü	43	3,20	0,79847	
Evlilik Doyumu Çalışmayan	Anlaşarak	25	3,40	0,61387	,871
	Görücü Usulü	65	3,56	0,95140	

* $p<0,05$

Evlilik türüne göre yapılan T-test analizi Tablo 1 incelendiğinde çalışan kadınların evlilik türüne göre evlilik doyumunda anlamlı bir farklılık ($p=0.000$) saptanırken çalışmayan kadınlarda evlenme türünün evlilik doyumuna üzerinde anlamlı bir farklılık ($p=0.871$) yaratmadığı görülmüştür. Çalışan kadınlarda eşleriyle anlaşarak evlenenlerin ortalaması 3.78 iken görücü usulü ile evlenenlerin ortalaması 3,20 olarak tespit edilmiştir. Bu durum anlaşarak (flört ederek) evlenen kadınların evlilik doyumlarının görücü usulü ile evlenenlerden yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 2: Eş Desteğine Göre Evlilik Doyumu

	Eş Desteği	N	\bar{X}	SS	F	P
Evlilik Doyumu Çalışan	Evet	70	3,77	0,66460	19,944	,000*
	Hayır	4	1,97	0,20616		
	Bazen	24	3,08	0,77905		
Evlilik Doyumu Çalışmayan	Evet	55	3,86	0,84058	25,148	,000*
	Hayır	11	2,14	0,54839		
	Bazen	34	3,28	0,65432		

*p<0,0

Eş desteğine göre yapılan fark analizlerinde eş desteği alan çalışan ve çalışmayan katılımcıların evlilik doyumlarında bu desteğinin etkisinin belirlenmesi amacıyla One-way Anova testleri uygulanmıştır. Tablo 2'den görüleceği üzere; çalışma hayatında aktif olarak yer alan kadınların evlilik doyumu ile eşlerinden destek almaları arasında (p=0.000) anlamlı bir farklılık görülmüştür. Destek aldığını söyleyenler en yüksek ortalamaya (3.77) sahipken onu bazen destek aldığını söyleyenler (3.07) takip etmektedir. Hiç destek almadığını (1.97) belirtenlerin ise oldukça düşük bir evlilik doyumu puanına sahip oldukları görülmektedir. Bu durum iş hayatında aktif olarak yer alan kadınların evlilik doyumlarına eş desteğinin etkisi vardır ve eş desteği olanların evlilik doyumları daha yüksektir şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde çalışma hayatında aktif olarak yer almayan kadınların evlilik doyumu ile eşlerinden destek almaları arasında (p=0.000) anlamlı bir farklılık görülmüştür. Destek aldığını söyleyenler 3,85 ile en yüksek ortalamaya sahipken onu bazen destek aldığını söyleyenler 3,28 ile takip etmektedir. Hiç destek almadığını belirtenler ise 2,14 ile düşük bir evlilik doyumu puanına sahiptirler. Bu durum iş hayatında aktif olarak yer almayan kadınlarında evlilik doyumlarının eş desteği ile arttığını göstermektedir.

Tablo 3: Evlilikte Mutluluğa Göre Evlilik Doyumu

	Mutluluk	N	\bar{X}	SS	F	P
Evlilik Doyumu Çalışan	Çok mutlu	32	4,08	0,68080	26,676	,000*
	Mutlu	59	3,38	0,62248		
	Mutlu değil	7	2,24	0,78285		
Evlilik Doyumu Çalışmayan	Çok mutlu	21	4,17	0,60581	46,901	,000*
	Mutlu	57	3,66	0,72414		
	Mutlu değil	22	2,32	0,53357		

*p<0,05

Katılımcıların evlilikte algıladıkları mutluluğun evlilik doyumuna etkisini incelediğimizde, yapılan One way-Anova testi sonucunda sig. değeri 0,05'ten küçük olduğu için, mutluluk ve evlilik doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık (p=0.000) olduğu tespit edilmiştir. Mutluluk düzeyi arttıkça evlilikten sağlanan doyumu da arttırdığı Tablo 3'de görülmektedir. Çok mutlu olduğunu söyleyenler 4,08 ortalama ile en yüksek doyum oranına sahipken mutlu olmayanlar ise 2,24 ortalama ile en düşük doyum oranına sahiptir. Farklılığın yönü için Post Hoc. Tukey Testi yapılmıştır. Testin sonucuna göre çok mutlu olduğunu düşünen katılımcılar ile mutlu olduğunu düşünen katılımcılar arasında, çok mutlu olduğunu düşünen katılımcılar ile mutlu olmadığını düşünen katılımcılar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Benzer şekilde katılımcıların evlilikte mutluluk düşüncelerine göre çalışma hayatında aktif olarak yer almamalarının evlilik doyumlarına göre farklılıklarının sonucunda da sig. değeri 0,05'ten küçük olduğu için, verilen cevaplarda katılımcıların evlilikteki mutlulukları evlilik doyumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmaktadır. Farklılığın yönü için Post Hoc. Tukey Testi yapılmıştır. Testin sonucuna göre çok mutlu olduğunu düşünen katılımcılar ile mutlu olduğunu düşünen katılımcılar arasında, çok mutlu olduğunu düşünen katılımcılar ile mutlu olmadığını düşünen katılımcılar arasında anlamlı farklılık çıkmıştır. Çalışmayan kadınlar içinde de en yüksek ortalama 4,17 ile çok mutlu seçeneğinde yer almıştır. Onu 3,66 ile mutlu takip ederken, mutlu olmayanlar 2,32 ile en düşük doyum ortalamasına sahiptirler.

Tablo 4: Eşlerin Ev İşlerine Desteğine Göre Evlilik Doyumu

	Ev İşlerinde Eş Desteği	N	\bar{X}	SS	F	P
Evlilik Doyumu Çalışan	Her zaman	36	3,89	0,73301	6,460	,000*
	Çoğu zaman	24	3,53	0,69517		
	Bazen	14	3,43	0,95871		
	Arada bir	10	3,12	0,54528		
	Hiçbir zaman	9	2,61	0,68891		
Evlilik Doyumu Çalışmayan	Her zaman	3	3,93	0,50332	12,783	,000*
	Çoğu zaman	21	3,88	0,70966		
	Bazen	32	3,90	0,80242		
	Arada bir	23	3,18	0,85068		
	Hiçbir zaman	14	2,33	0,63803		

*p<0,05

Katılımcıların eşlerinin çocuk bakımında desteklerine göre çalışma hayatında aktif olarak yer almalarının evlilik doyumlarına göre farklılıklarının incelenmesinde One-way Anova Testi kullanılmıştır. Buna göre çalışan kadınların eşlerinin çocuklarına destek düzeyine göre evlilik doyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır sonucuna varılmıştır. Çalışan kadınların eşlerine destek olma sıklığı arttıkça kadınların evlilik doyum ortalama puanlarında artış görülmüştür. Tablo 4’de en yüksek ortalama 3,89 ile her zaman destek olur seçeneğinde yer alırken en düşük doyum ortalaması 2,61 ile hiçbir zaman seçeneğinde yer almıştır.

Katılımcıların eşlerinin çocuk bakımında desteklerine göre çalışma hayatında aktif olarak yer almayan kadınların evlilik doyumları ile çocuk bakımında eş desteği almaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür. En yüksek doyum ortalaması burada da her zaman seçeneğinde 3,93 olarak görülürken en düşük 2,33 ile hiçbir zaman seçeneğinde yer almaktadır.

Hem çalışmayan hem çalışan kadınların arada bir bile eş desteği almalarının hiçbir zaman destek almayanlara göre önemli oranda etkilediği görülmektedir. Çalışmayan kadınlar çoğu zaman ve bazen seçeneklerinde de çoğu zaman kadar yüksek ortalama puan almışlardır. Ayrıca iş hayatında aktif olarak yer alan ve almayan kadınların evlilik doyumlarına eşlerinin çocuk bakımında desteği faktörünün etkisinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Eşlerin Çocuk Bakımında Desteğine Göre Evlilik Doyumu

	Eş Desteği	N	\bar{X}	SS	F	P
Evlilik Doyumu Çalışan	Her zaman	22	4,03	0,56891	8,4606	,000*
	Çoğu zaman	16	3,83	0,70400		
	Bazen	29	3,58	0,65077		
	Arada bir	13	3,11	0,70219		
	Hiçbir zaman	17	2,85	0,93215		
Evlilik Doyumu Çalışmayan	Her zaman	2	4,20	0,28284	5,567	,000*
	Çoğu zaman	7	3,37	0,73420		
	Bazen	32	3,88	0,75114		
	Arada bir	22	3,67	0,78083		
	Hiçbir zaman	37	2,99	0,97764		

*p<0,05

Katılımcıların eşlerinin ev işlerinde destek olmalarına göre evlilik doyumlarına göre farklılıklarının incelenmesinde One-way Anova Testi kullanılmıştır. Eşlerinden ev işlerinde destek alan çalışan kadınların eş desteği sıklığına göre evlilik doyumlarında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ortalama puanlara bakıldığında eşlerinden ev işlerinde destek alan çalışan kadınların evlilik doyum ortalama puanları her zaman destek alırım seçeneğinde en yüksek 3,89 iken hiçbir zaman seçeneğinde en düşük 2,61 olarak bulunmuştur. Destek olma sıklığı arttıkça evlilik doyumunun da arttığı Tablo4’de görülmektedir. Farklılığın yönü için Post Hoc. Tukey Testi yapılmıştır. Testin sonucuna göre eşlerinin ev işlerinde her zaman destek olan katılımcılar ile arada bir ve hiçbir zaman eşleri destek olan katılımcılar arasında anlamlı farklılık çıkmıştır.

Katılımcıların eşlerinin ev işlerinde destek olmalarına göre evlilik doyumlarına göre farklılıkları incelendiğinde eşlerinden ev işlerinde destek alan çalışan çalışmayan kadınların eş desteği sıklığına göre evlilik doyumlarında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın yönü için Post Hoc. Tukey Testi yapılmıştır. Testin sonucuna göre eşlerinin ev işlerinde arada bir destek olan katılımcılar ile hiçbir zaman eşleri destek olan katılımcılar arasında anlamlı farklılık çıkmıştır. Ortalamalar incelendiğinde arada bir cevabını veren katılımcıların yüksek olması, arada bir cevabını veren katılımcıların evlilik doyumları daha yüksektir şeklinde yorumlanabilir. Bu çerçevede araştırmaya katılan örneklemin evlilik doyumlarının eşlerinin ev işlerinde desteğine göre anlamlı bir farklılaşma olduğu bulgulanmıştır. İş hayatında aktif olarak yer almayan kadınların evlilik doyumlarına eşlerinin ev işlerinde destek olması faktörünün etkisi olduğu söylenebilir. Çalışan kadınlara benzer şekilde en yüksek ortalama 4,20 ile her zaman seçeneğinde görülürken en düşük ortalama ise 2,99 ile hiçbir zaman seçeneğinde yer almıştır.

5. Sonuç

Bu araştırmada kadınların çalışma hayatında aktif olarak yer almaları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini Aksaray ilinde bulunan rastlantısal yöntemle seçilen 100 evli ve aktif olarak iş hayatında yer alan çalışan kadın ve 100 evli iş hayatında yer almayan çalışmayan kadın bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların halen evli ve eşleri ile birlikte yaşıyor olması dikkate alınmıştır. Çalışma sonucunda evlilik doyumunu etkilenen pek çok faktör ile yaş, eğitim durumu, ailenin aylık geliri, yaşanılan yer, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlenme şekli, eş ile tanışıklık süresi, evlilik yaşı, eş desteğinin olup olmaması, eşin ev işlerinde destek olup olmaması gibi demografik değişkenler incelenmiştir. Bunun sonucunda demografik değişkenle evlilik doyumu arasındaki ilişki incelendiğinde, evlilik doyumunun yaş, eğitim durumu, aylık gelir, evlilik süresi, çocuk sayısı, tanışıklık süresi, evlilik yaşı gibi değişkenlerle arasında anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür. Eğitim değişkenine göre bakıldığında ise anlamlı bir istatistikî fark bulunmamasına rağmen eğitim düzeyi arttıkça çalışan kadınların evlilik doyumlarının yükseldiği ortalama puanlardan görülmektedir.

Çalışan kadınların evlenme şekline göre anlamlı bir farklılık gösterdiği; çalışmayan kadınlardan eşleriyle anlaşarak (flört ederek) evlenenlerin evlilik doyumları görücü usulü ile evlenen kadınların evlilik doyumlarından anlamlı bir şekilde yüksek tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda evlenme şekilleri (anlaşarak ya da görücü usulü) evlilik doyumunu etkileyen en önemli faktör olmuştur. Bu sonuca göre birbirini iyi tanıyan, birlikte daha fazla zaman geçiren, eş adayı ile evlenmeden evlilikte ki beklentilere dair birbirleri hakkında daha çok fikre sahip olan kişilerin evliliklerinin daha sağlam bir temele dayanacağı ve evlilik doyumlarının daha yüksek olacağı beklenebilir. İmamoğlu (1994) ve Çimen'de (2007) görücü usulüne göre evlenen çiftlere nazaran flört edip anlaşarak evlenen çiftlerin ilişki doyumlarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bu araştırma literatürle bu bağlamda benzerlik göstermektedir.

Çalışma hayatında aktif olarak yer alan ve yer almayan her iki grupta da evlilik doyumunun eş desteğine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği; eş desteği olanların evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Yine benzer biçimde çalışma hayatında aktif olarak yer alan ve yer almayan her iki grupta da kadınların evlilik doyumlarının çocuk bakımında eşlerinin desteğine göre farklılık gösterdiği; eşlerinden her zaman çocuk bakımında destek gören kadınların evlilik doyumları, hiçbir zaman destek görmeyen kadınların evlilik doyumlarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca çalışma hayatında aktif olarak yer alan ve yer almayan her iki grupta da yine kadınların evlilik doyumlarının ev işlerinde eşlerinin desteğine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği; eşlerinin ev işlerinde her zaman destek olan katılımcılar ile arada bir ve hiçbir zaman eşlerine destek olmayan katılımcıların arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Çağ'ın (2011) 'de eş desteği ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunduğu araştırmasına benzer şekilde bu araştırmanın sonucunda da eş desteği, evlilik doyumunu ciddi biçimde ve diğer değişkenlere göre de oldukça etkili bir biçimde artıran bir unsur olmuştur. Çalışmanın sonuçları bu bağlamda da literatürü desteklemektedir.

16

Kaynaklar / References

- Bahr, J.S., Chappell, B.C. & Leigh, K.G. (1983). Age at marriage, role enactment, role consensus and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 45(4), 795 – 803.
- Byers, E.S. & Demmons, S. (1999). Sexual satisfaction and sexual self – disclosure within dating relationships. *The Journal of Sex Research*, 36(2), May, 180 – 89.
- Çağ, P. & Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13 – 23.
- Çimen, Ş.E. (2007). *Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlenen Bireylerin Çeşitli Sosyal Psikolojik Faktörler Yönünden Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Daniluk, J.C. (1999). When biology isn't destiny: Implications for the sexuality of women without children. *Canadian Journal of Counselling*, 33(2), 79 – 94.
- Dunn, K.M., Croft, Peter R. & Hackett, G.I. (2000). Satisfaction in the sex life of a general population sample. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 26, February, 141 – 51.
- Filsinger, Erik E. (1980). Social competence and marital adjustment. *Home Economics Research Journal*, 9(2), 158 – 62.
- Goleman, D. (2017). *Duygusal Zekâ*. Çeviren: Seçkin – Yüksel, Banu, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gürsel, S. & Uysal, G. (2010). *İstihdamda Dezavantajlı Grupların İşgücüne Katılımını Artırmak*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hünler, O.S. & Gençöz, T. (2002). The effect of religiousness on marital satisfaction and the mediator role of perceived marital problem solving abilities between religiousness and marital satisfaction. *12. Ulusal Psikolojik Kongresi Bildiriler Kitabı*. Ankara: ODTÜ Yayınları.

- İmamoğlu, O.E. & Yasak, Y. (1997). Dimensions of marital relationships as perceived by Turkish husbands and wives. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 123(2), 211 – 33.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1984). Aile içi etkileşim ve ilişkiler: Bir aile değişme modeli önerisi. *Türkiye’de Ailenin Değişimi – Toplumbilimsel İncelemeler*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Bery, J.W. (1989). Cross – cultural psychology: Current research and trends. *Annual Review of Psychology*, 40, 493 – 531.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik İlişisini Geliştirme Programının Evlilerin Evlilik Uyum Düzeyine Etkisi*. Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Koptagel–İlal, G. (1998). Aile tedavisi ve evlilik tedavisi. *Psikiyatri Temel Kitabı*. Editörler: Köroğlu, Ertuğrul ve Güleç, Cengiz, Cilt: 2, Ankara: Hekimler Yayın Birliği Yayınları.
- Koydemir, S., Selşik, Z..E. & Tezer, E. (2005). Evlilik Uyumu ve Mükemmeliyetçilik Boyutları Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 65 – 74.
- Litzinger, S. & Coop–Gordon, K. (2005). Exploring relationships among communication, sexual satisfaction, and marital satisfaction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31, February, 409 – 24.
- Murphy, C.M. & O’Leary, K.D. (1989). Psychological aggression predicts physical aggression in early marriage. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57(5), 579 – 82.
- Onur, B. (2017). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Özgüven, İ.E. (2014). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sevim–Aydemir, S. (1996). *Transaksiyonel Analize Dayalı Bir Eğitim Programının Evli Çiftlerin Ego Durumları ve Evlilik Yaşamlarına İlişkin Bazı Değişkenlere Etkisi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tezer, E. (1986). *Evli Eşler Arasındaki Çatışma Davranışları: Algılama ve Doyum*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tezer, E. (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1 – 7.
- Tufan–Çetin, B. (2010). *Evlilik Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre Yordanması*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım, İ. (1993). Farklı sosyo – ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum
- Yogev, S. & Brett, J. (1985). Perception of the division of housework and child care and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 47, 609 – 18.